

De Relatie tussen de Dark Triad Persoonlijkheid en Hechting met Leef tijdsgenoten bij
Adolescenten
Lieke van Leeuwen
Universiteit van Tilburg

Bachelorthesis Klinische gezondheidspsychologie 2013 – 2014

Departement Forensische Psychologie

Docent: Theo Klimstra

Mei 2014

Samenvatting

De ‘Dark Triad’ persoonlijkheid bestaat uit drie afzonderlijke persoonlijkheidstrekken, namelijk machiavellisme, psychopathie en narcisme. Deze sociaal-onwenselijke persoonlijkheidstrekken worden gekenmerkt door antisociaal gedrag, manipulatie, gebrek aan empathie en verschillende verstoringen in interpersoonlijke relaties. Vanwege de ernstige invloed die deze persoonlijkheidstrekken kunnen hebben op interpersoonlijke relaties, is onderzoek naar de relatie tussen deze persoonlijkheid en de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten bij adolescenten van belang. In de huidige studie onder Belgische jongeren (N = 200) werd de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid en de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten onderzocht. Er is gekeken naar de mate van de drie afzonderlijke Dark Triad persoonlijkheidstrekken (gemeten met de Dirty Dozen), namelijk machiavellisme, psychopathie en narcisme, en de relatie tot de kwaliteit van communicatie, de mate van vertrouwen en de mate van vervreemding ten opzichte van leeftijdsgenoten (gemeten met de Inventory of Parent And Peer Attachment (IPPA)). Multipele hiërarchische regressieanalyses lieten zien dat een hogere mate van psychopathie samen gaat met een verminderde kwaliteit in communicatie met leeftijdsgenoten. Ook werd gevonden dat een hogere mate van psychopathie samengaat met een mindere mate van vertrouwen in leeftijdsgenoten. Dit onderzoek laat zien dat er een relatie bestaat tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de hechting met leeftijdsgenoten bij adolescenten.

Trefwoorden: Dark Triad, machiavellisme, psychopathie, narcisme, hechting, communicatie, vertrouwen, vervreemding, adolescenten

Abstract

The 'Dark Triad personality' is a personality disorder which is characterized by antisocial behavior, manipulation, lack of empathy and various dysfunctions in interpersonal relations. Because of the serious impact this personality can have on interpersonal relationships, it is important to investigate the relationship between these personality traits and the attachment relationship with peers. In this study among Belgian youth (N = 200), the relationship between the Dark Triad personality, which include Machiavellianism, psychopathy and narcissism, and the attachment relationship with peers was studied. This study examined the degree of the Dark Triad personality (measured using the Dirty Dozen), also known as Machiavellianism, psychopathy and narcissism, and the association with the quality of communication, the degree of trust, and the degree of alienation relative to peers (measured using the Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA)). Multiple hierarchical regression analysis showed that a higher degree of psychopathy is associated with a reduced quality in communication with peers. Moreover, a higher degree of psychopathy is associated with a lower level of trust in peers. This study shows that there is a relationship between the Dark Triad personality traits and attachment with peers in adolescents.

Key words: Dark Triad, Machiavellianism, psychopathy, narcissism, attachment, communication, trust, alienation, adolescents

Invloed van de Dark Triad persoonlijkheid op de hechting met leeftijdsgenoten

“I have not come into this world to make men better, but to make use of their weaknesses.” Dit is een citaat uit het boek “The Mind of Hitler”. Dit laat zien dat Hitler van anderen gebruik maakte om zijn eigen doelen te behalen, zonder hierbij rekening te houden met de samenleving. Al ruim 80 jaar geleden was er een leider aan de macht met een antisociale persoonlijkheid. Een antisociale persoonlijkheid, gekenmerkt door het hebben van psychopathische-, narcistische- en machiavellistische persoonlijkheidstrekken wordt ook wel de ‘Dark Triad’ persoonlijkheid genoemd (Paulhus & Williams, 2002). De Dark Triad persoonlijkheid bestaat uit een sociaal boosaardig karakter wat zich kenmerkt door onverschilligheid, onbetrouwbaarheid en agressiviteit. De eigenschappen van de Dark Triad persoonlijkheid zijn zowel overlappend als onderscheidend (Samsom & Paulhus, 1992).

De eerste persoonlijkheidstrek die deel uitmaakt van de Dark Triad persoonlijkheid is machiavellisme. Personen met een hoge mate van machiavellistische persoonlijkheidstrekken vertonen gedrag zoals immoreel denken, bedrog, manipulatie en uitbuiting van andere personen. Deze personen zijn vaak gericht op het krijgen van macht, waardoor anderen ze binnen interpersoonlijke relaties als sociaal onwenselijk waarden (Rauthmann & Kolar, 2012). Machiavellistische personen tonen weinig medelijden, terwijl ze morele problemen kunnen waarnemen, en zich ook kunnen inleven in andere personen. Hierdoor worden ze door anderen als egoïstisch waargenomen (Rauthmann & Will, 2011). Tijdens interpersoonlijke relaties maken ze gebruik van hun charme om anderen te manipuleren en uit te buiten voor het behalen van hun doelen (Jonason & Webster, 2012). Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende technieken, zoals het opbouwen van een goede reputatie en impressie bij anderen, het aanpassen aan personen en situaties, bedrog, liegen, wraak en verraad. Machiavellisten geven weinig om gemeenschappelijke doelen zoals familie, liefde en verbondenheid, en gaan meer voor individuele doelen (Rauthmann & Will, 2011).

Daarnaast is de persoonlijkheidstrek psychopathie onderdeel van de Dark Triad persoonlijkheid, welke wordt gekenmerkt door het hebben van weinig verantwoordelijkheid, weinig empathie, interpersoonlijke manipulatie en antisociaal gedrag (Rauthmann & Kolar, 2012). Tijdens interpersoonlijke relaties zullen personen met een hoge mate van psychopathie vaker gebruik maken van tactieken met betrekking tot verleiding en dwang om hun zin te krijgen

(Jonason & Webster, 2012). Ook zijn ze vooral op zoek naar vriendschappen voor de korte termijn. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de spanningen die korte termijn relaties met zich meebrengen (Jonason & Schmitt, 2012). Uit het onderzoek van Rauthmann en Kolar (2012) kan geconcludeerd worden dat personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken zich vijandig en dominant gedragen.

Het laatste kenmerk van de Dark Triad persoonlijkheid is een hoge mate van narcistische persoonlijkheidstrekken. Deze mensen vertonen een gevoel van grootheidswaanzin terwijl ze de eigenwaarde van anderen naar beneden halen. Dit gaat vaak samen met extreme ijdelheid, egocentrisme en arrogantie. Deze personen zijn gevoeliger, minder geïntegreerd in de samenleving en hebben meer moeite met het in stand houden van langdurige relaties (Rauthmann & Kolar, 2012). Van de drie persoonlijkheidstrekken, die horen bij de Dark Triad persoonlijkheid, is narcisme de meest sociaal wenselijke persoonlijkheidstrek, omdat narcisten zich richten op het maken van vrienden. Ook hechten ze veel waarde aan de mening van hun vrienden, omdat ze hierdoor hun eigenwaarde kunnen bevestigen (Jonason & Schmitt, 2012). Tijdens interpersoonlijke relaties zullen narcisten anderen behagen om externe bevestiging te krijgen. Hiermee wordt bedoeld dat deze personen bepaalde handelingen uitvoeren in de hoop dat anderen hun als vriendelijk gaan zien. Hierbij worden tactieken gebruikt zoals sociale vergelijking en wederkerigheid (Jonason & Webster, 2012).

Er bestaat empirisch bewijs voor de overlap tussen machiavellisme en psychopathie, omdat beiden persoonlijkheidstrekken samengaan met een lage mate van empathie en een hoge mate van antisociaal en achterdochtig gedrag (Samsom & Paulhus, 1992). Gustafson en Ritzer (1995) hebben onderzoek gedaan naar de overlap tussen narcisme en psychopathie. Zij benoemden dat deze overlap zich kenmerkt door het hebben van grandioze ideeën, exhibitionisme en interpersoonlijke relaties gekenmerkt door uitbuiting en een gebrek aan empathie. Jakobwitz en Egan (2006) hebben in hun onderzoek een significante correlatie gevonden tussen narcisme en psychopathie, wat inhoudt dat deze trekken met elkaar samenhangen. Deze overlap wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat beide persoonlijkheidstrekken samengaan met een hoge mate van extraversie. Ook werd in dit onderzoek een significante correlatie gevonden tussen machiavellisme en narcisme. Deze overlap is waarschijnlijk het resultaat van het uitbuitende gedrag dat zich bij zowel machiavellisme als narcisme voordoet (Paulhus & Williams, 2002). Uit bovenstaande

beschrijvingen kan geconcludeerd worden dat de onderlinge Dark Triad persoonlijkheidsstreken veel invloed hebben op interpersoonlijk gedrag. De relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid en de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten is vooral onderzocht bij volwassenen, maar nog niet bij adolescenten.

Hechting wordt beschreven als een langdurige intensieve relatie met de ouders of leeftijdsgenoten, en de kwaliteit van deze relatie (Ainsworth, 1989). De mate van hechting is het resultaat van de relatie en de sociale ervaringen tussen de ouders en het kind. Volgens Bowlby (1980) heeft de hechtingsrelatie niet alleen gevolgen voor sociale en psychologische ontwikkelingen op jonge leeftijd, maar ook tijdens de adolescentie wanneer het kind relaties aangaat met leeftijdsgenoten. Tijdens de vroege adolescentie gaan adolescenten zich meer onderscheiden van hun ouders om zich meer onafhankelijk op te stellen, en worden leeftijdsgenoten als bron van ondersteuning gezien. Naarmate het kind ouder wordt nemen leeftijdsgenoten een belangrijke plaats in binnen de hechting hiërarchie. De ouders blijven grotendeels de belangrijkste hechtingsfiguren, maar zodra de adolescent merkt dat de leeftijdsgenoot beschikbaar zal zijn in situaties van stress en gevaar zal de adolescent hier een hechtingsrelatie mee opbouwen. Vanaf de vroege adolescentie kan de hechtingsrelatie verder worden ontwikkeld, en wordt ondersteuning en veiligheid vooral gezocht bij leeftijdsgenoten (Nickerson & Nagle, 2005; Furman & Wehner, 1997).

De relatie met leeftijdsgenoten leidt tot het ontwikkelen van individuele hechtingspatronen, waardoor de adolescent zich onafhankelijker leert gedragen. De mate waarin deze individuele hechtingspatronen veilig zijn, hangt samen met de sociale competentie en het interpersoonlijk functioneren van de adolescent (Nickerson & Nagle, 2005). Uit meerdere onderzoeken blijkt dat een veilige hechting samenhangt met positieve gedrag- en sociale uitkomsten, en dat een onveilige hechting samenhangt met negatieve uitkomsten (Marcus & Betzer, 1996 ; Gaik, Abdullah, Elias & Uli, 2010).

De aspecten die belangrijk zijn voor het in kaart brengen van de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten zijn de kwaliteit van de communicatie, mate van vertrouwen en de mate van vervreemding ten opzichte van leeftijdsgenoten (Armsden & Greenberg, 1987). De kwaliteit van communicatie met leeftijdsgenoten wordt gekenmerkt door het praten over problemen en zorgen, in hoeverre vrienden de persoon stimuleren om over problemen te praten, praten over dagelijkse activiteiten en gemoedstoestand, en het willen horen van de mening van vrienden over

belangrijke onderwerpen voor de persoon. De mate van vertrouwen in leeftijdsgenoten wordt gekenmerkt door het begrip dat vrienden hebben wanneer de persoon boos is, hoe blij de persoon is met zijn of haar vrienden, de mate waarin vrienden luisteren naar de persoon en het gevoel hebben dat het hele goede vrienden zijn. De mate van vervreemding ten opzichte van leeftijdsgenoten wordt gekenmerkt doordat vrienden niet altijd op de hoogte zijn van een negatieve gemoedstoestand van de persoon, schaamte ervaren wanneer de persoon met vrienden over problemen praat, en de mate waarin de persoon zich eenzaam voelt in het bijzijn van vrienden (Armsden & Greenberg, 1987).

De onderzoeken met betrekking tot de Dark Triad persoonlijkheid en de hechting met leeftijdsgenoten zullen besproken worden door te kijken naar de relatie tussen de drie afzonderlijke Dark Triad persoonlijkheidstrekken, namelijk machiavellisme, psychopathie en narcisme en de aspecten van hechting met leeftijdsgenoten, namelijk communicatie, vertrouwen en vervreemding. Personen met een hoge mate van machiavellistische persoonlijkheidstrekken bezitten tijdens de communicatie met anderen het vermogen om emoties te negeren, en zich te concentreren op het behalen van winst. Ook wordt gesteld dat personen die hoog scoren op machiavellisme meer gemotiveerd zijn om te communiceren met anderen, om op deze manier hun behoeften te kunnen vervullen. Behoeften zijn een erg belangrijke drijfveer voor de keuze met wie er gecommuniceerd wordt, en hoe de ander beïnvloed moet worden om behoeften te vervullen (Kareshki, 2011). Uit het onderzoek van Sutton & Keogh (2001) en McHoskey (1999) komt duidelijk naar voren dat adolescenten die hoog scoren op machiavellistische persoonlijkheidstrekken minder vertrouwen hebben in andere mensen en oneerlijk zijn. In deze mate van wantrouwen bestaat een verschil tussen jongens en meisjes. Jongens met machiavellistische persoonlijkheidstrekken zijn meer wantrouwend in hun relatie met leeftijdsgenoten dan meisjes. Ook onderzocht McHoskey (1999) het verband tussen machiavellisme en vervreemding van leeftijdsgenoten. Hieruit kwam een significante correlatie naar voren, waaruit blijkt dat een hogere mate van machiavellistische persoonlijkheidstrekken leidt tot meer vervreemding van leeftijdsgenoten.

De communicatie bij personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken wordt gekenmerkt door een stijve communicatie met het onvermogen om de beurt te nemen tijdens conversaties, binnen iemands persoonlijke ruimte te komen en het langdurig aanstaren van anderen. Ook is het voor personen met psychopathische

persoonlijkheidstrekken vaak een gewoonte om tegen anderen te liegen, omdat ze weinig inzicht hebben in het oordeel en de mening van een ander. Vaak hebben deze personen ook problemen met een gebrek aan empathie, wat invloed heeft op de interpersoonlijke communicatie. Zo kunnen ze vaak emotionele gezichtsuitdrukkingen niet herkennen (Soderstrom, 2003). De relatie tussen psychopathische persoonlijkheidstrekken en de mate van vertrouwen in leeftijdsgenoten is tot op heden niet onderzocht. Adolescenten met psychopathische persoonlijkheidstrekken vertonen vaak immorele, emotioneel en zelfgericht gedrag tegenover anderen. Ze zijn vaak niet in staat om sterke emotionele banden aan te gaan. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken vaak een gebrek hebben aan schuld, empathie en medelijden. Hieruit kan niet met zekerheid geconcludeerd worden dat personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken zich vaker vervreemden van hun leeftijdsgenoten, maar wel dat ze problemen hebben met het contact maken met leeftijdsgenoten en zich dus bij voorbaat al vervreemden (Saltaris, 2002). In het onderzoek van Stead, Fekken, Kay en McDermott (2012) wordt beschreven dat psychopathie de meeste samenhang vertoont met interpersoonlijke problemen, vervreemding ten opzichte van anderen en impulsiviteit in vergelijking met narcistische- en psychopathische persoonlijkheidstrekken.

DeWall, Buffardi, Bonser en Campbell (2011) beschrijven in hun onderzoek dat mensen met een hoge mate van narcistische persoonlijkheidstrekken vaak erg extravert zijn, en niet erg vriendelijk. Een narcistisch persoon communiceert met zijn of haar vrienden om het positieve zelfbeeld te onderhouden. Tijdens conversaties praten ze meer over zichzelf, en scheppen ze op over behaalde doelen. Tijdens de eerste fasen van het vormen van relaties zijn narcistische personen meestal geïnteresseerd, enthousiast, zelfverzekerd en gemakkelijk. Wanneer de relatie zich verder ontwikkelt vertonen narcistische personen minder vriendelijkheid en dragen ze minder zorg voor hun vrienden, waardoor ze in de latere fase minder aardig worden gevonden in vergelijking met mensen die laag scoren op narcistische persoonlijkheidstrekken. De relatie tussen narcisme en het vertrouwen in leeftijdsgenoten is vrijwel nog niet onderzocht. In het onderzoek van Zeigler-Hill, Green, Arnau, Sisemore en Myers (2011) wordt kort een significant effect beschreven waaruit blijkt dat een hogere mate van narcisme kan leiden tot het meer wantrouwen van leeftijdsgenoten. De relatie tussen narcistische persoonlijkheidstrekken en de mate van vervreemding ten opzichte van leeftijdsgenoten is tot op heden niet onderzocht.

Zoals eerder beschreven is er een relatie gevonden tussen de hechtingsrelatie met de ouder en het ontwikkelen van interpersoonlijke problemen (Nickerson & Nagle, 2005; Gaik, Abdullah, Elias & Uli, 2010). De hechtingsrelatie die het kind heeft opgebouwd met de ouders, heeft invloed op de verwachtingen die het kind heeft bij interpersoonlijke relaties. Volgens Sprinthall (1995) is de vroege adolescentie een periode van intensieve en extensieve veranderingen die fysieke, psychologische en sociale invloed hebben op de adolescent. De adolescent zoekt in deze periode emotionele steun van zowel ouders als leeftijdsgenoten. Daarom speelt de hechtingsrelatie die het kind heeft opgebouwd met ouders en leeftijdsgenoten een grote rol bij het vormen van een identiteit en het onafhankelijk worden van de ouders. Als het kind een veilige hechtingsrelatie met de ouder heeft opgebouwd, heeft het minder kans om antisociaal gedrag te vertonen. Ook ervaren deze kinderen meer positieve relaties met familie en leeftijdsgenoten. Wanneer deze hechtingsrelatie niet veilig is, kan het kind verstoorde sociale patronen gaan vertonen, waardoor mogelijk persoonlijkheidsproblemen kunnen ontstaan (Gaik, Abdullah, Elias & Uli, 2010).

Er is vooral literatuur gevonden waarin onderzoek wordt gedaan naar de Dark Triad persoonlijkheid bij volwassen klinische patiënten. Dit onderzoek is een toevoeging voor al bestaand onderzoek, omdat niet-klinische proefpersonen in hun adolescentie onderzocht zullen worden. Hierdoor zal er inzicht gegeven worden in de mate van de Dark Triad persoonlijkheid bij adolescenten en de hechting met leeftijdsgenoten in de normaal verdeelde populatie. Binnen het huidige onderzoek zal getracht worden een antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag: ‘Wat is de invloed van de Dark Triad persoonlijkheid op de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten?’ De volgende hypothesen zijn opgesteld op basis van de voorgaande besproken literatuur: (i) Personen met een hoge score op machiavellistische persoonlijkheidstrekken hebben minder vertrouwen in hun leeftijdsgenoten, communiceren meer met hun leeftijdsgenoten en vervreemden zich meer ten opzichte van hun leeftijdsgenoten. (ii) Personen met een hoge score op psychopathische persoonlijkheidstrekken zullen minder communiceren met hun leeftijdsgenoten en zullen zich meer vervreemden ten opzichte van leeftijdsgenoten. (iii) Personen die hoog scoren op narcistische persoonlijkheidstrekken zullen meer communiceren met hun leeftijdsgenoten.

Methode

Participanten

De deelnemers voor deze cross-sectionele studie werden geworven op drie middelbare scholen in België. Het niveau van de kinderen kon worden verdeeld in het Algemeen Secundair Onderwijs (70.3%), Technisch Secundair Onderwijs (11.4%) en Buitengewoon Secundair Onderwijs (17.8%). In totaal deden 202 proefpersonen aan het onderzoek mee, maar door onvolledigheid en/of onbetrouwbaarheid van sommige resultaten zijn de data van twee proefpersonen niet meegenomen in het onderzoek. In totaal deden er 200 proefpersonen mee waarvan 137 meisjes en 63 jongens. De leeftijd van deze kinderen varieerde van veertien tot en met negentien jaar, met een gemiddelde van 16.67 jaar ($SD = 0.82$). Van de ondervraagde proefpersonen had 99.5% de Belgische nationaliteit, en 0.5% de Chinese nationaliteit.

Procedure dataverzameling

De deelnemende scholen werden benaderd door middel van een email of persoonlijk contact, waarin het doel van de studie werd uitgelegd, en hoe dit onderzocht zou worden. Alle participanten kregen voorafgaand aan het onderzoek een formulier, waarmee ze bezwaar konden maken tegen, of toestemming konden geven voor deelname aan het onderzoek. Tijdens een studie- of lesuur op school vulden de proefpersonen de vragenlijsten in.

Meetinstrumenten

De Dark Triad persoonlijkheid werd gemeten aan de hand van de 'Dirty Dozen' (Jonason & Webster, 2010). De Dirty Dozen bestaat uit twaalf stellingen, waarvan vier vragen betrekking hebben op machiavellisme, vier op psychopathie en vier op narcisme. Voorbeelden van deze stellingen zijn: 'Ik ben geneigd anderen te manipuleren om mijn zin te krijgen' (machiavellisme), 'Ik ben geneigd om geen berouw te tonen' (psychopathie), en 'Ik wil dat anderen mij bewonderen' (narcisme). Deze stellingen konden beoordeeld worden op een schaal van één tot vijf (1 = helemaal niet mee eens en 5 = helemaal mee eens). Cronbach's alfa voor de Dirty dozen is 0.75 voor machiavellisme, 0.74 voor psychopathie en 0.84 voor narcisme.

De 'Inventory of Parent and Peer Attachment' (IPPA) meet de kwaliteit van hechting met ouders en leeftijdsgenoten tijdens de adolescentie (Armsden & Greenberg, 1987). In dit onderzoek is alleen gekeken naar de hechting met leeftijdsgenoten. Hiervoor zijn twaalf stellingen opgesteld die beoordeeld werden op een schaal van één tot vier (1 = bijna nooit, 2 = soms, 3 = vaak, 4 = bijna altijd). Met deze stellingen worden drie verschillende hechtingsdimensies gemeten, namelijk communicatie, vertrouwen en vervreemding. Voorbeelden van deze stellingen zijn: 'Ik hoor graag de mening van mijn vrienden over dingen

die voor mij belangrijk zijn' (communicatie), 'Als ik ergens boos over ben proberen mijn vrienden dat te begrijpen' (vertrouwen), en 'Ik ben vaker boos dan mijn vrienden dat weten' (vervreemding). De Cronbach's alfa's van de bovengenoemde schalen zijn respectievelijk 0.74, 0.75 en 0.57

Data-analyse

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag: 'Wat is de invloed van de Dark Triad persoonlijkheid op de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten?', zijn er meerdere multipale hiërarchische regressieanalyses uitgevoerd. Alle statistische analyses in dit onderzoek zijn uitgevoerd met SPSS, versie 20. Bij het analyseren van de data is een significantieniveau gehanteerd van $\alpha = 0.05$. Vooraf zijn eerst een aantal beschrijvende analyses uitgevoerd om inzicht te krijgen in de sekseverschillen tussen gemiddelden op de afzonderlijke Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de verschillende hechtingsdimensies. Om hier een uitspraak over te mogen doen is er een multivariate variantieanalyse uitgevoerd. Na deze analyse zijn de correlaties tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de verschillende hechtingsdimensies berekend. Daarna zijn er drie multipale hiërarchische regressieanalyses voor iedere hechtingsdimensie uitgevoerd met als afhankelijke variabele de hechtingsdimensie en als onafhankelijke variabelen de persoonlijkheidstrekken machiavellisme, psychopathie en narcisme. Tijdens de uitvoering van deze multipale hiërarchische regressieanalyses is er telkens gecontroleerd voor geslacht, omdat uit de multivariate variantieanalyse bleek dat jongens en meisjes significant van elkaar verschillen in de persoonlijkheidstrekken machiavellisme en psychopathie.

Resultaten

Allereerst zijn er twee beschrijvende statistische analyses uitgevoerd om inzicht te geven in de gemiddelden van jongens en meisjes op de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de verschillende hechtingsdimensies. Deze beschrijvende statistieken zijn weergegeven in Tabel 1. Om uitspraken te kunnen doen over de verschillen tussen jongens en meisjes op de Dark Triad persoonlijkheidstrekken is er een multivariate variantieanalyse uitgevoerd. Hieruit bleek dat jongens significant hoger scoren dan meisjes op de persoonlijkheidstrekken machiavellisme ($F(1, 198) = 9.56, p = .002, \eta^2 = .046$) en psychopathie ($F(1, 198) = 10.93, p = .001, \eta^2 = .052$). De resultaten van de multivariate variantieanalyse zijn te vinden in Tabel 2.

Daarna is gekeken of de steekproef normaal verdeeld was. Een analyse van de normaalverdeling geeft aan dat de data van de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de hechtingsdimensies bij benadering normaal verdeeld zijn (Skewness = $-.01/.94$, Kurtosis = $-.15/1.13$).

Om de samenhang tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de verschillende hechtingsdimensies te onderzoeken zijn er correlaties berekend. Tabel 3 geeft een correlatiematrix van deze samenhang weer. Uit deze analyse blijkt dat er een matige negatieve significante correlatie bestaat tussen psychopathie en de hechtingsdimensie vertrouwen ($r = -.19$). Ook is er een matige positieve significante correlatie gevonden tussen psychopathie en de hechtingsdimensie vervreemding. Er is ook een matige positieve significante correlatie gevonden tussen de Dark Triad en de hechtingsdimensie vervreemding ($r = .16$). Uit de gegevens blijkt dat de onafhankelijke variabelen van de Dark Triad en de hechtingsdimensies met elkaar correleren.

De relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de kwaliteit van communicatie met leeftijdsgenoten

Er werd een multiële hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken welke Dark Triad persoonlijkheidstrek de beste voorspeller van de hechtingsdimensie communicatie was. Bij stap één werd ‘geslacht’ als controlevariabele ingevoerd. Er werd voor geslachtseffecten gecontroleerd omdat uit de multivariate variantieanalyse is gebleken dat jongens over het algemeen hoger scoren dan meisjes op de persoonlijkheidstrekken machiavellisme en psychopathie. Geslacht verklaarde 4,8% van de variantie in de hechtingsdimensie ‘communicatie’. Bij stap twee werden de Dark Triad persoonlijkheidstrekken ingevoerd: Machiavellisme, psychopathie en narcisme. Toevoeging van deze variabelen zorgde voor een totale verklaarde variantie van 8.6%. (R^2 change = 0.038, F change = 2.729, $p < 0.05$). De resultaten van de multiële hiërarchische regressieanalyse worden weergegeven in Tabel 4. Uit de analyse blijkt dat een hogere mate van psychopathie wordt geassocieerd met een verminderde kwaliteit van communicatie met leeftijdsgenoten.

De relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de mate van vertrouwen in leeftijdsgenoten

De relatie tussen de Dark Triad en het vertrouwen in leeftijdsgenoten werd onderzocht door het uitvoeren van een multiële hiërarchische regressieanalyse. Geslacht verklaarde 0.7% van de hechtingsdimensie ‘vervreemding’. Bij stap twee werden de Dark Triad persoonlijkheidstrekken aan het model toegevoegd. Dit zorgde voor een totale verklaarde variantie van 2.5% (R^2 change = 0.033, F change = 2.261, $p > 0.05$). De resultaten van de hiërarchische multiële regressieanalyse worden weergegeven in Tabel 5. Uit de resultaten blijkt dat een hogere mate van psychopathie leidt tot minder vertrouwen in leeftijdsgenoten.

De relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en de mate van vervreemding en opzichte van leeftijdsgenoten

Er werd een multiële hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken wat voor invloed de Dark Triad persoonlijkheidstrekken hebben op de vervreemding van leeftijdsgenoten. Geslacht verklaarde 0.6% van de hechtingsdimensie ‘vervreemding’. Bij stap twee werden de Dark Triad persoonlijkheidstrekken aan het model toegevoegd. Dit zorgde voor een totale verklaarde variantie van 3.3% (R^2 change = 0.027, F change = 1.809, $p > 0.05$). De resultaten van de hiërarchische multiële regressieanalyse worden weergegeven in Tabel 6. In deze analyse zijn geen significante resultaten gevonden.

Discussie

Er is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheidstrekken en sociale relaties. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het hebben van een Dark Triad persoonlijkheid wel degelijk invloed kan hebben op sociale relaties. Echter is er weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid en de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten. In het huidige onderzoek werd de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid en de hechtingsrelatie van adolescenten bij leeftijdsgenoten onderzocht. Daarbij is er gekeken naar de afzonderlijke persoonlijkheidstrekken van de Dark Triad en de invloed van deze persoonlijkheidstrekken op de hechtingsdimensies communicatie, vertrouwen en vervreemding.

De Dark Triad persoonlijkheid en de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten

Er werd een significant resultaat gevonden in de mate van vertrouwen in leeftijdsgenoten bij jongens en meisjes met machiavellistische persoonlijkheidstrekken. Hieruit kan afgeleid worden dat jongens gemiddeld 2.7 punten hoger scoren op machiavellistische persoonlijkheidstrekken dan meisjes. Op basis van onderzoek van Sutton en Keogh (2001) en McHoskey (1999) kan dit resultaat onderbouwd worden met bestaande literatuur. Zij vonden namelijk dat personen met een hoge mate van machiavellistische persoonlijkheidstrekken minder vertrouwen hebben in anderen, en dat jongens meer wantrouwend zijn in hun relatie met leeftijdsgenoten dan meisjes. Dit resultaat kan het gevolg zijn van het gegeven dat jongens over het algemeen vaker dominant gedrag vertonen dan meisjes (Eagly & Johannesen-Schmidt, 2001). Uit de beschrijving van Rauthmann en Kolar (2012) komt namelijk ook naar voren dat personen met een hoge mate van machiavellistische persoonlijkheidstrekken een dominant karakter hebben, waarbij ze anderen proberen te manipuleren om hun eigen doelen te kunnen bereiken. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat jongens over het algemeen een hogere mate van machiavellistische persoonlijkheidstrekken bezitten dan meisjes. Voor vervolgonderzoek is het interessant om deze relatie verder uit te diepen.

Er werden geen significante correlaties gevonden tussen de hechtingsdimensie communicatie en de variabelen van de Dark Triad. Wel kwam uit de analyse naar voren dat een hogere mate van psychopathie geassocieerd kan worden met een verminderde communicatie met leeftijdsgenoten. Uit onderzoek van Soderstrom (2003) bleek dat personen met een hoge score op psychopathie een aparte manier van communiceren hebben, die zich kenmerkt door het onvermogen om de beurt te nemen tijdens conversaties, te snel binnen iemands persoonlijke ruimte komen en regelmatig staren naar de ander. Het huidige onderzoek bevestigt de bevinding dat personen die hoog scoren op psychopathie een verminderd communicatievermogen hebben. Waarschijnlijk kan het verminderde communicatievermogen verklaard worden doordat personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken vooral op zichzelf gericht zijn en weinig empathie ervaren (Rauthmann & Kolar, 2012). Hierdoor kunnen ze wellicht minder waarde hechten aan communicatie, waardoor de kwaliteit van de communicatie ook minder is. Door deze bevinding is dit onderzoek een toevoeging op eerder onderzoek, omdat hiermee aangetoond wordt dat individuen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken zelf ook een verminderde kwaliteit in hun communicatie rapporteren.

Er werd een significante negatieve correlatie gevonden tussen psychopathie en de hechtingsdimensie vertrouwen. Ook is uit de analyse naar voren gekomen dat een hogere mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken samenhangt met het hebben van minder vertrouwen in leeftijdsgenoten. Er is weinig literatuur bekend waarin de samenhang tussen psychopathie en het vertrouwen in leeftijdsgenoten wordt beschreven. Het effect kan mogelijk verklaard worden doordat personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken moeite hebben met het betreden van iemands persoonlijke ruimte, weinig empathie ervaren en erg op zichzelf gericht zijn (Soderstrom, 2003). Deze aspecten kunnen mogelijk invloed hebben op het vertrouwen dat de persoon heeft in leeftijdsgenoten.

Er werd een significante positieve correlatie gevonden tussen psychopathie en de vervreemding ten opzichte van leeftijdsgenoten. Dit houdt in dat een hogere mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken samenhangt met meer vervreemding ten opzichte van leeftijdsgenoten. Het onderzoek van Saltaris (2002) impliceert dat personen met psychopathische persoonlijkheidstrekken erg op zichzelf gericht zijn, en zich immoreel en emotioneel gedragen tegenover anderen. Hieruit kan afgeleid worden dat personen met een hoge mate van psychopathische persoonlijkheidstrekken niet snel een band met anderen opbouwen. Dit resultaat werd niet gevonden in de multiële hiërarchische regressieanalyse. Dit kan mede veroorzaakt worden doordat deze hechtingsdimensie niet betrouwbaar is gemeten. De Cronbach's alfa voor deze schaal was laag, wat aangeeft dat de stellingen een slechte interne consistentie bevatten. Voor vervolgonderzoek is het daarom aan te raden om de hechtingsdimensie vervreemding beter te operationaliseren, waardoor resultaten betrouwbaarder geanalyseerd kunnen worden. Hierdoor kan er mogelijk een relatie tussen psychopathie en vervreemding vastgesteld worden.

Er werd een niet significant effect gevonden tussen een hogere mate van narcistische persoonlijkheidstrekken en meer communicatie met leeftijdsgenoten. Uit het onderzoek van Dewall, Buffardi, Bonser en Campbell (2011) kwam naar voren dat personen met narcistische persoonlijkheidstrekken vaak een hogere score behalen op extravertie. Personen met een hoge mate van narcistische persoonlijkheidstrekken gebruiken communicatie als middel om hun zelfbeeld positief te beïnvloeden. Ze scheppen tijdens conversaties vaker op over hun behaalde doelen en ook praten ze meer over zichzelf. Hierdoor kan men ervan uitgaan dat een narcistisch persoon meer zal communiceren met anderen. Er werd verwacht dat er een effect gevonden zou

worden tussen narcisme en de communicatie met leeftijdsgenoten. Dit effect was net niet significant, maar toch is deze relatie erg interessant voor vervolgonderzoek.

Sterkten en beperkingen van de studie, en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Een sterk punt van het huidige onderzoek is dat het een grote onderzoeksgroep betreft ($N = 200$), waardoor de resultaten op een betrouwbare manier geanalyseerd kunnen worden. Ook is het huidige onderzoek één van de eerste onderzoeken die de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid en de hechting met leeftijdsgenoten bij adolescenten onderzoekt. Onderzoeken naar de Dark Triad persoonlijkheid zijn veelal uitgevoerd bij klinische patiënten met persoonlijkheidsproblematiek. Omdat dit onderzoek is uitgevoerd binnen een normaal verdeelde steekproef, kunnen we inzicht verkrijgen in de subklinische symptomen van persoonlijkheidspathologie.

Het huidige onderzoek heeft een aantal beperkingen. Dit onderzoek kent een cross-sectioneel design, wat inhoudt dat meerdere personen op één meetmoment worden onderzocht. Het onderzoek is afgenomen bij jonge adolescenten. Tijdens deze periode verandert de sociale omgeving steeds en deze omgeving speelt een grote rol binnen de psychosociale ontwikkeling (Nickerson & Nagle, 2005). Hierdoor wordt er niet genoeg inzicht verkregen in de ontwikkeling van de persoonlijkheid over de tijd. Daarom kan het voor vervolgonderzoek van belang zijn om gebruik te maken van een longitudinaal onderzoek, zodat er meer inzicht wordt verkregen in het verloop en de ontwikkeling van de Dark Triad persoonlijkheid en de invloed hiervan op de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten. Ook is er gebruik gemaakt van zelfrapportage, waardoor mogelijk meer sociaal wenselijke antwoorden zijn gegeven. Voor vervolgonderzoek is het aan te raden om methoden van zelfrapportage te combineren met rapportage van ouders en leeftijdsgenoten. Hierdoor zal een duidelijker en betrouwbaarder beeld ontstaan van de mate van Dark Triad persoonlijkheidstreken bij de adolescent. Een andere beperking van dit onderzoek is dat er weinig literatuur beschikbaar was met betrekking tot de communicatie, het vertrouwen in en het vervreemden ten opzichte van leeftijdsgenoten. Hierdoor konden de gevonden resultaten niet goed onderbouwd worden met bestaande literatuur.

Het huidige onderzoek heeft gebruik gemaakt van middelbare scholieren waarbij niet bekend is of ze persoonlijkheidsproblemen ervaren. Het kan interessant zijn om hetzelfde soort

onderzoek uit te voeren bij personen met persoonlijkheidsproblematiek, zodat er mogelijk meer effecten aan het licht gebracht kunnen worden. Dit inzicht kan gebruikt worden om de samenleving en verschillende instellingen die zich bezighouden met de behandeling van persoonlijkheidsproblematiek bij adolescenten meer bewust te maken van de invloeden die deze persoonlijkheid heeft op interpersoonlijke relaties. Het behandelen van de Dark Triad persoonlijkheid zal erg lastig zijn, omdat personen met deze persoonlijkheidstrekken weinig empathie ervaren en dus ook moeite hebben om zich in te leven in anderen. Hierdoor zullen ze niet snel doorhebben dat hun persoonlijkheid anderen kan schaden. Wanneer de persoon problemen ervaart met zijn persoonlijkheid, is het een idee om een behandeling te geven waarbij de nadruk wordt gelegd op het aanleren van individuele vaardigheden die gebruikt kunnen worden om onafhankelijk en op de juiste manier binnen de regels van de samenleving te leven.

Omdat personen met een Dark Triad persoonlijkheid erg antisociaal en manipulatief gedrag kunnen vertonen, kan dit grote invloed hebben op de personen waar ze mee omgaan. Daarom is het van belang dat er meer inzicht wordt verkregen in deze persoonlijkheid en de invloed hiervan op verschillende aspecten van interpersoonlijke relaties. Ook kan het interessant zijn om onderzoek te doen naar de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid in zijn geheel en de verschillende hechtingsdimensies. In dit onderzoek zijn de persoonlijkheidstrekken apart onderzocht, waardoor geen goed beeld is verkregen van de invloed van de gehele persoonlijkheid op de verschillende hechtingsdimensies.

Conclusie

Dit onderzoek heeft geleid tot meer inzicht in de relatie tussen de Dark Triad persoonlijkheid en de hechtingsrelatie met leeftijdsgenoten bij adolescenten. Omdat personen met een Dark Triad persoonlijkheid erg antisociaal en manipulatief gedrag kunnen vertonen kan dit grote invloed hebben op de personen waar ze mee omgaan. Dit inzicht kan gebruikt worden om de samenleving en verschillende instellingen die betrokken zijn bij de behandeling van dergelijke persoonlijkheidsproblematiek bij adolescenten meer bewust te maken van de invloeden die deze persoonlijkheid heeft op interpersoonlijke relaties. Er is concreet onderzocht welke persoonlijkheidstrekken van de Dark Triad invloed hebben op de verschillende hechtingsdimensies. Hierdoor heeft men meer inzicht gekregen in de invloed van deze persoonlijkheid op interpersoonlijke relaties, waardoor hier mogelijk later behandelingen voor

RELATIE DARK TRIAD PERSOONLIJKHEID EN HECHTING MET LEEFTIJDGENOTEN

opgesteld kunnen worden. Omdat in de vroege adolescentie de identiteit nog niet vastligt, is het van belang dat er tijdig onderzoek wordt gedaan naar de mogelijke aanwezigheid van deze persoonlijkheid, zodat verschillende sociale, cognitieve en communicatieve vaardigheden aangeleerd kunnen worden. Wanneer ouders en leeftijdsgenoten op de hoogte zijn van de aanwezigheid van de persoonlijkheid, kan de adolescent wellicht op een positievere en begripvolle manier benaderd worden door deze personen. Hierdoor kan de persoonlijkheidsproblematiek mogelijk verminderen.

Bijlagen

Tabel 1. Beschrijvende Statistieken Dark Triad en Hechtingsdimensies

	Totale groep	Jongens	Meisjes
	Gemiddelde (SD)	Gemiddelde (SD)	Gemiddelde (SD)
Leeftijd	16.65 (0.81)	16.64 (0.92)	16.65 (0.76)
Machiavellisme ^a	13.41 (5.91)	15.34 (5.64)	12.51 (5.84)
Psychopathie ^a	11.68 (5.93)	13.70 (6.00)	10.75 (5.69)
Narcisme ^a	18.72 (6.66)	19.95 (5.80)	18.14 (6.97)
Communicatie ^b	10.78 (2.56)	9.95 (2.21)	11.16 (2.63)
Vertrouwen ^b	12.88 (2.23)	12.51 (1.79)	13.04 (2.39)
Vervreemding ^b	6.45 (1.96)	6.67 (1.95)	6.34 (1.96)

Noot. ^a Totale groep (N = 202), jongens (N = 64), meisjes (N = 138).

^b Totale groep (N = 200), jongens (N = 63), meisjes (N = 137).

RELATIE DARK TRIAD PERSOONLIJKHEID EN HECHTING MET LEEFTIJDGENOTEN

Tabel 2. Multivariate variantieanalyse voor Dark Triad en geslacht

	$\bar{X} (\sigma)^{ab}$	$\bar{X} (\sigma)^{ab}$	$\bar{X} (\sigma)^{ab}$	<i>F</i>	<i>p</i>	η_p^2
	Totaal	Jongens	Meisjes			
	(N=200)	(N=63)	(N=137)			
Machiavellisme	13.43 (5.89)	15.29 (5.67)	12.57 (5.82)	9.56	.002	.046
Psychopathie	11.70 (5.94)	13.70 (6.00)	10.78 (5.70)	10.93	.001	.052
Narcisme	18.70 (6.67)	19.91 (5.83)	18.14 (6.97)	3.06	.082	.015

Noot. ^a *df* = 1. ^b error *df* = 198

RELATIE DARK TRIAD PERSOONLIJKHEID EN HECHTING MET LEEFTIJDGENOTEN

Tabel 3. Correlaties Dark Triad Persoonlijkheidstrekken en Hechtingsdimensies

Variabele	1	2	3	4	5	6	7
1. Machiavellisme	-						
2. Psychopathie	.58**	-					
3. Narcisme	.40**	.29**	-				
4. Communicatie	.01	-.12	.11	-			
5. Vertrouwen	-.08	-.19**	-.02	.68**	-		
6. Vervreemding	.16	.16*	.06	-.30**	-.50**	-	
7. Dark Triad	.83**	.78**	.74**	.01	-.12	.16*	-

Noot. ** = correlatie is significant bij een tweezijdige $\alpha < 0.01$. * = correlatie is significant bij een tweezijdige $\alpha < 0,05$

RELATIE DARK TRIAD PERSOONLIJKHEID EN HECHTING MET LEEFTIJDGENOTEN

Tabel 4. Hiërarchische Regressieanalyse Dark Triad en Communicatie met Leeftijdsgenoten

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	β	<i>R</i> ²	<i>p</i>
Stap 1				.05	.000
Geslacht	1.20	.38	.22		.002
Stap 2				.09	.000
Geslacht	1.20	.39	.22		.002
Machiavellisme	.04	.04	.10		.264
Psychopathie	-.08	.04	-.17		.042
Narcisme	.06	.03	.15		.054

RELATIE DARK TRIAD PERSOONLIJKHEID EN HECHTING MET LEEFTIJDGENOTEN

Tabel 5. Hierarchische Regressieanalyse Dark Triad en Vertrouwen in Leefijdsgenoten

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	β	<i>R</i> ²	<i>p</i>
Stap 1				.01	.000
Geslacht	.52	.34	.11		.125
Stap 2				.03	.000
Geslacht	.35	.35	.07		.311
Machiavellisme	.02	.03	.04		.635
Psychopathie	-.08	.03	-.21		.016
Narcisme	.01	.03	.03		.681

RELATIE DARK TRIAD PERSOONLIJKHEID EN HECHTING MET LEEFTIJDGENOTEN

Tabel 6. Hierarchische Regressieanalyse Dark Triad en Vervreemding ten opzichte van Leefijdsgenoten

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	β	R^2	<i>p</i>
Stap 1				.01	.000
Geslacht	-.32	.30	-.08		.279
Stap 2				.033	.000
Geslacht	-.14	.31	-.03		.640
Machiavellisme	.03	.03	.10		.259
Psychopathie	.03	.03	.09		.290
Narcisme	-.00	.02	-.02		.849

Referenties

- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, *44*, 709-716.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, *16*, 427-454.
- Bowlby, J. (1980). *Loss: Sadness & depression. Attachment and loss*. New York, NY: Hogarth Press.
- Dewall, C. N., Buffardi, L. E., Bonser, I., & Campbell, W. K. (2011). Narcissism and implicit attention seeking: Evidence from linguistic analyses of social networking and online presentation. *Personality and Individual Differences*, *51*, 57-62.
- Eagly, A. H., & Johannesen-Schmidt, M. C. (2001). The leadership styles of women and men. *Journal of Social Issues*, *57*, 781-797.
- Furman, W., & Wehner, E. H. (1997). *Romantic relationships in adolescence: Developmental perspectives*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gaik, L. P., Abdullah, M. C., Elias, H., & Uli, J. (2010). Development of antisocial behavior. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, *7*, 383-388.
- Gullone, E., & Robinson, K. (2005). The inventory of parent and peer attachment-revised (IPPA-R) for children: A psychometric investigation. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, *12*, 67-79.
- Gustafson, S. B., & Ritzer, D. R. (1995). The dark side of normal: A psychopathy-linked pattern called aberrant self-promotion. *European Journal of Personality*, *9*, 147-183.
- Jakobwitz, S., & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, *40*, 331-339.
- Jonason, P. K., & Schmitt, D. P. (2012). What have you done for me lately? Friendship-selection in the shadow of the Dark Triad traits. *Evolutionary Psychology*, *10*, 400-421.
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2012). A protean approach to social influence: Dark Triad personalities and social influence tactics. *Personality and Individual Differences*, *52*, 521-526.
- Kareshki, H. (2011). Relation among Machiavellianism Belief and Goal Orientations in Academic Situations. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, *12*, 414-418.

- Marcus, R. F., & Betzer, P. D. S. (1996). Attachment and antisocial behavior in early adolescence. *Journal of Early Adolescence, 16*, 229-249.
- McHoskey, J. W. (1999). Machiavellianism, intrinsic versus extrinsic goals, and social interest: A self-determination theory analysis. *Motivation and Emotion, 23*, 267-283.
- Nickerson, A. B., & Nagle, R. J. (2005). Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence. *Journal of Early Adolescence, 25*, 223-249.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality, 36*, 556-563.
- Rauthmann, J. F., & Will, F. (2011). Proposing a multidimensional machiavellianism conceptualization. *Social Behavior and Personality, 39*, 391-404.
- Rauthmann, J. F., & Kolar, G. P. (2012). How 'dark' are the Dark Triad traits? Examining the perceived darkness of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences, 53*, 884-889.
- Saltaris, C. (2002). Psychopathy in juvenile offenders: Can temperament and attachment be considered as robust developmental precursors? *Clinical Psychology Review, 22*, 729-752.
- Sansom, F. B., & Paulhus, D. L. (1992). The construct of Machiavellianism: Twenty years later. *Advances in Personality Assessment, 9*, 77-116.
- Soderstrom, H. (2003). Psychopathy as a disorder of empathy. *European Child & Adolescent Psychiatry, 12*, 249-252.
- Sprinthall, N. A., & Collins, W. A. (1994). *Adolescent psychology: A developmental view*. Verenigde Staten, USA: McGraw-Hill Education.
- Stead, R., Fekken, G. C., Kay, A., & McDermott, K. (2012). Conceptualizing the Dark Triad of personality: Links to social symptomatology. *Personality and Individual Differences, 53*, 1023-1028.
- Sutton, J. & Keogh, E. (2001). Components of Machiavellian beliefs in children: Relationships with personality. *Personality and Individual Differences, 30*, 137-148.
- Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B., & Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 42*, 96-103.